

2025 RAMAZAN VAAZ SİLSİLESİ:

11.GÜN

KULLUĞUN SÜREKLİLİĞİ

(İBADETLERDE İSTİKRARIN VE DEVAMLILIK)

YAZAR: ALİ AYKAÇ

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ

“Allah sizin için kolaylık ister, güçlük çekmenizi istemez.”

Bakara, 2/185.

WhatsApp İletişim

daha fazlası için:
www.aliaykac.com

iletişim : (0)541 934 3778

Tüm içeriklerin kısmen ya da tamamen izinsiz kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlanması ve dağıtılması kesinlikle yasak olup kul hakkını ihlâl eder. Ayrıca bu yasağa uymayanlar hakkında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca telif hakları üzerinden yasal işlem yapılacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Hamd, bizleri bir kez daha rahmet ve mağfiret mevsimi olan Ramazan'a eriştiren, bizlere orucu farz kılan ve kulluğumuzun idrakine varmamız için fırsatlar sunan **Yüce Allah'a** mahsustur. **Salât ve selâm**, bu ayın nasıl ihya edilmesi gerektiğini yaşayarak öğreten, kulluk yolunda en güzel örneğimiz olan **Peygamber Efendimiz ﷺ**'in, onun âline, ashabına ve kıyamete kadar onun izinden giden tüm mü'minlerin üzerine olsun!

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

İbadetler, insanın **manevi olgunluğa** erişmesi, iyi bir Müslüman ve ahlaklı bir birey olması için **bizzat şahsına emredilmiş ilahi yükümlülüklerdir**. Bir Müslüman, hayatının her alanında **İslam'ın çizdiği doğru ve ölçülü yaşam ilkelerine** bağlı kalmalı, ibadetlerini süreklilik içinde yerine getirmelidir. Nitekim **Peygamber Efendimiz ﷺ** ibadetlerin devamlı olması gerektiğine dair şöyle buyurmuştur: ***“Allah için amellerin en sevimsisi, az da olsa devamlı olanıdır.”***¹

Hadis-i şerif, **ibadetlerin sürekliliğinin** önemini vurgulayan ve insanın kulluk yolculuğuna ışık tutan en değerli öğütlerden biridir. **Peygamber Efendimiz ﷺ**, burada bizlere **ibadetlerin niceliğinden çok niteliğine ve devamlılığına dikkat çekmektedir**.

¹ *Buhârî, Rikâk, 18; Müslim, Müsâfirîn, 218. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَإِنَّ أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَى اللَّهِ أَذْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ*

Her insan zaman zaman **manevi bir coşkuya** kapılır, ibadetlerine daha fazla yönelir, Allah’a olan yakınlığını hissetmek ister. Ancak **asıl marifet**, bu duyguyu sadece belli dönemlere has kılmak değil, ömür boyu bir ahlak ve alışkanlık haline getirmektir. Kimi insanlar Ramazan ayında, mübarek gecelerde ya da zor zamanlarında ibadetlerine dört elle sarılır; fakat zamanla bu hâlden uzaklaşır. Oysaki **Allah katında makbul olan ibadet, istikrarla devam eden, ruhu besleyen ve kişinin karakterine yerleşen ibadettir.**

“Az da olsa devamlı olanı” ifadesi, Allah katında kıymetli olanın **bir defalık büyük işler yapmak değil, küçük ama düzenli ve samimi amellerle O’na yaklaşmak olduğunu** gösterir. Tıpkı sürekli akan küçük bir derenin kayaları dahi şekillendirebilmesi gibi, insanın ruhunu terbiye eden, onu **istikamet üzere tutan şey, düzenli ibadetleridir. Namaz, oruç, sadaka, Kur’ân tilaveti ve diğer hayır işleri** eğer hayatın bir parçası haline getirilirse, kişi **sadece belli zamanlarda ibadet eden değil, sürekli kulluk şuuru içinde yaşayan bir mü’min olur.**

Bu hadis, aynı zamanda **nefsin dengesini koruma prensibini de** içinde barındırır. Eğer insan, aşırı bir gayretle ibadete yönelip kısa sürede tükenirse, devamlılık sağlayamaz. Bu yüzden **Peygamber Efendimiz ﷺ, sahabelerine de ibadetlerinde dengeli olmalarını öğütlemiş, kendisinin gece ibadetlerine çok fazla düşkün olduğunu söyleyen sahabelere bile şu karşılığı vermiştir:**

“...Bedeninizin de sizin üzerinizde hakkı vardır.”²

Bu sözden de anlaşılacağı üzere, **ibadetlerde aşırılık değil, devamlılık esastır.** Müslüman, nefisini tüketecek şekilde değil, onunla uyum içinde bir kulluk şuuruna sahip olmalıdır. **Az ama istikrarlı ibadet,** insanın kalbinde zamanla kök salan bir ağaç gibi olur; sabırla büyür, yeşerir ve sahibine huzur verir.

İşte bu nedenle, bizler de ibadetlerimizi bir hevesle başlatıp sonra terk edenlerden değil, Rabbimizin en sevdiği kullar arasına girebilmek için **sabit ve samimi bir kulluk düsturuyla yaşayanlardan olmalıyız.** Zira, bir damlanın taşı delmesi için güçlü bir şekilde düşmesi değil, **aynı noktaya ısrarla damlaması** gerekir. **Kulluğun sırrı da işte bu istikrardadır.**

İslam, insan fitratına en uygun yaşam biçimini belirleyen bir dindir. **İbadetlerin belirli zamanlarla sınırlı kalmayıp hayatın bütününe yayılmasını emreder.** Çünkü ibadet, yalnızca belirli günlerde ya da özel zaman dilimlerinde yapılan bir ritüel değildir; Müslümanın her anını kuşatan bir şuur ve kulluk bilincidir. **Ramazan ayında ibadetlere yoğunlaşıp sonrasında terk etmek,** ibadetin ruhuna aykırıdır. **Cenâb-ı Hak,** ibadetlerin sürdürülebilir olması gerektiğini şu ayet-i kerîmede açıkça

² *Buhârî, Savm, 55; Müslim, Siyâm, 182.* قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : فَإِنَّ لِحَسَدِكَ عَلَيْكَ

حَقًّا، وَإِنَّ لِعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِرَوْحِكَ عَلَيْكَ حَقًّا

bildirmiştir: *“Allah sizin için kolaylık ister, güçlük çekmenizi istemez.”*³

Bu ayetten de anlaşıldığı üzere ibadetler bir yük değil, bilakis ruhun gıdası ve manevi bir kolaylıktır. İnsan, bedenini beslemek için nasıl düzenli olarak yemek yemeye ihtiyaç duyarsa, ruhunu beslemek için de **namaz, oruç, Kur’ân tilaveti, zikir ve hayır işlerinde devamlılık göstermelidir**. Aksi hâlde, nasıl ki uzun süre aç kalan bir beden güçsüz ve dayanıksız hâle gelirse, ruh da ibadetsiz kaldığında zayıflar, maneviyatsızlığın ve gafletin pençesine düşer. İşte bu nedenle **Peygamber Efendimiz ﷺ**, sahabelerine ibadetlerde aşırıya kaçmamalarını, **güç yetirebilecekleri amelleri yapmalarını** tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur: *“Güç yetirebileceğiniz amelleri yapmaya gayret ediniz. Allah usanmaz da siz usanırsınız.”*⁴

Bu hadis-i şerif, ibadetlerin az da olsa sürekli olmasının, bir anlık yoğunluktan daha kıymetli olduğunu göstermektedir. Çünkü Allah Teâlâ, kullarını kapasitesinin ötesinde bir yükümlülükle sorumlu tutmaz. *“Allah, hiç kimseyi gücünün yettiğinden fazlasıyla sorumlu tutmaz. Herkesin kazandığı*

³ Bakara, 2/185. يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ

⁴ Buhârî, Îmân, 32; Müslim, Müsâfirîn, 221. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا

(hayır) kendi lehine, işlediği (şer) ise kendi aleyhinedir.”⁵ Ancak önemli olan, **devamlılık ve istikrardır.**

Bir Müslüman için **kulluğun kıvamı, ibadetleri aşırılığa kaçmadan istikrarlı bir şekilde sürdürebilmekte gizlidir.** Nitekim **bazı sahabeler,** Allah’a olan sevgilerini göstermek için gece gündüz ibadet etmeyi, uyumamayı, sürekli oruç tutmayı arzulamışlar, ancak Peygamber Efendimiz ﷺ onları uyarmıştır. Bir gün, Abdullah b. Amr b. Âs *radiyallâhu anh* ibadete olan düşkünlüğünden dolayı sürekli oruç tutuyor, gece boyunca ibadet ediyordu. Babası, onun bu durumunu Peygamber Efendimiz ﷺ’e bildirince, Efendimiz ﷺ onu yanına çağırarak şöyle buyurdu: ***“Şüphesiz bedeninin senin üzerinde hakkı vardır, gözünün senin üzerinde hakkı vardır, eşinin senin üzerinde hakkı vardır.”⁶***

Bu hadis-i şerif, **dengeli ve sürdürülebilir bir ibadet hayatının gerekliliğini vurgular.** İslam’da zühd ve takva, insanın kendisini hayattan bütünüyle soyutlaması, dünyadan el etek çekmesi anlamına gelmez. Aksine, Müslüman hayatın içinde olmalı, ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmeli, çalışmalı, bedeninin ve gözünün de hakkını vermelidir. Gece boyunca ibadet etmek elbette ki güzel bir ameldir, ancak **bedenin dinlenmeye, gözlerin uykuya ihtiyacı vardır.**

⁵ Bakara, 2/286. لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ.

⁶ Buhârî, Savm, 55; Müslim, Siyâm, 182. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : فَإِنَّ لِحَسَدِكَ عَلَيْكَ : حَقًّا، وَإِنَّ لِعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِرَوْحِكَ عَلَيْكَ حَقًّا.

Bu hadisten hareketle, ibadetlerde dengeyi gözetmek gerektiğini, ibadetin aşırılığa kaçmadan istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi gerektiğini anlıyoruz. Eğer kişi, bir süre çok yoğun bir ibadet hayatı yaşayıp sonrasında tükenmişlik hissine kapılarak ibadetlerden uzaklaşırsa, bu istikrarsızlık kişinin manevi hayatına zarar verir. Önemli olan, Ramazan ayında kazandığımız ibadet alışkanlıklarını yılın diğer aylarına da taşımaktır.

Tıpkı bir bahçıvanın, bir ağacı yalnızca belirli bir mevsimde değil, yıl boyunca sulayıp bakımını yapması gibi, ruhun da her zaman ibadetle beslenmesi gerekir. Eğer sadece Ramazan ayında yoğun bir ibadet hayatı yaşanır ve sonrasında eski hâle dönülürse, bu durum, maneviyatımızın sürekliliğini tehdit eder. Çünkü kulluk, süreklilik ister; kullukta tatil, ara verme, izin yapma gibi kavramlar yoktur. Bu noktada kendimize şu soruyu sormalıyız: *“Ramazan ayında yoğunlaşan ibadetlerimiz, bizi yılın diğer aylarında da Allah’a daha yakın bir kul olmaya yönlendiriyor mu? Yoksa Ramazan’dan sonra eski hâlimize mi dönüyoruz?”* İşte bu soruya vereceğimiz cevap, kulluk şuurumuzun ne kadar sağlam olduğunu ve ibadetlerimizdeki istikrarı ortaya koyacaktır.

Selef-i sâlihîn, ibadetlerde sürekliliği esas almış ve Ramazan ibadetlerinin Ramazan’dan sonra da devam etmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu hususta Muallâ bin Fadl şöyle der: *“Selef-i sâlihîn, Cenâb-ı Hakk’a altı ay kendilerini Ramazan’a ulaştırması için dua ederlerdi. Geri kalan altı ayda da idrâk ettikleri Ramazan’ın kabulü için dua ederlerdi.”* Yani

Ramazan sonrası ibadetlerin sürekliliği, gerçek bir kulluk bilincinin göstergesidir. Kulluğun ruhu, **süreklilik ve istikrardır**.

Günümüzde pek çok insan, Ramazan ayında **ibadetlerine yoğunlaşmakta**, fakat bayramdan sonra eski yaşamına dönmektedir. Bu, ibadetlerin geçici bir görev olarak görülmesine sebep olmaktadır. **Hâlbuki gerçek ibadet, hayatın her anına yayılan bir bilinçtir**.

Bugün modern hayatın getirdiği yoğunluk, teknolojinin dikkat dağıtıcı etkisi ve dünya meşgalesi, **ibadetlerin sürekliliğini zorlaştırmaktadır**. Ancak bir Müslüman, **ne olursa olsun ibadetlerinde istikrar göstermeli**, zamanla azalsa bile devamlılık prensibini korumalıdır. Bu hususta **Peygamber Efendimiz ﷺ**, kıyamet günü herkesin amellerinden hesap vereceğini hatırlatarak şöyle buyurmuştur: ***“Kıyamet günü kul, şu dört şeyden sorguya çekilmeden bir adım dahi atamayacaktır: Ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle ne yaptığına, malını nereden kazanıp nereye harcadığına ve bedenini nerede yıprattığından.”***⁷

Hadis-i şerifte geçen bu beş unsur, **insanın hayatını nasıl değerlendirmesi gerektiğini ve kulluğun sürekliliğini vurgulamaktadır**. Eğer ibadetlerimizi yalnızca belirli zaman dilimlerine sıkıştırırsak, istikrarı kaybeder ve manevi olarak

⁷ Tirmizî, *Kıyamet*, 1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ أَرْبَعٍ: عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ مَاذَا عَمِلَ بِهِ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ

gerilemeye başlarız. Oysaki Müslüman, Allah’a olan yakınlığını hayatının her anında muhafaza etmekle mükelleftir.

Rabbimiz! Bizleri, senin rızan doğrultusunda sürekli ibadet eden, doğru yolda sebat gösteren kullarından eylesin!

Rabbimiz! Bizleri, Ramazan’ı yalnızca bir ay olarak değil, bir ömür boyu sürecektir bir manevi dönüşüm fırsatı olarak değerlendiren, sonrasında da onun kazandırdığı nefsi terbiyeyi hayatımıza yansıtan kullarından eylesin! (Âmin!..)

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الفاتحه